

*Наливайченко А.А.,
курсант 2-го курсу факультету № 2
навчального взводу ГБ-432
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

*науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент
Шинкаренко І.О.*

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

На мою думку, ця тема є актуальною, в зв'язку з тим, що на даний час в Україні відбувається реформування правоохоронних органів. На місце всім відомої міліції, прийшла Нова поліція, до складу якої приймали всіх бажаючих захищати права і свободи українців, припиняти та попереджувати правопорушення, а також які пройшли вступні іспити і підготовку строком в декілька місяців. Звичайно два або три місяці для підготовки поліцейського це мало, тому викладачі повинні були тяжко працювати над їх вихованням, а особливо це стосується психологічної підготовки працівників поліції. Цю тему вже досліджували В.Г. Андросюк, І.В. Барко, Л.І. Казміренко, В.О. Лефтеров, В.С. Медведєв, О.В. Тімченко, Г.О. Юхновець. Формування психологічної готовності повинно забезпечуватися за допомогою цілеспрямованого та систематизованого комплексу заходів, що здійснюється в межах психолого-педагогічного процесу в органах та підрозділах. Основними завданнями психологічної підготовки слід вважати: 1) виховання почуття обов'язку, відповідальності; 2) забезпечення особового складу системою знань і уявлень про особливості та умови діяльності, їх вимоги до особистості; 3) формування у працівників умінь і навичок виконання службових обов'язків у напружених та складних умовах; 4) розвиток емоційно-вольової стійкості, здатності до

ефективної саморегуляції при ускладненні ситуації; 5) формування вмінь реально оцінювати рівень своєї підготовленості до виконання професійних завдань, прогнозувати результати діяльності, корегувати свої вчинки.

Структура психологічної готовності працівника правоохоронних органів представлена такими компонентами: 1) мотиваційний – установка не тільки на найбільш доцільні, активні та рішучі дії, а й на власну безпеку; 2) орієнтаційний – вивчення та усвідомлення умов та особливостей діяльності, способів можливих дій в різних варіантах розвитку подій, необхідних для цього властивостей та якостей особистості; 3) операційний – навички та вміння реалізовувати професійні дії; 4) вольовий – самоконтроль, самообілізація та керування своїми діями, саморегуляція;

Психологічна підготовка здійснюється в три етапи:

- 1) завчасного формування готовності до дій в екстремальних умовах;
- 2) безпосереднього формування готовності до дій в екстремальних умовах;
- 3) підтримання готовності в процесі виконання складного завдання.

Розглянемо детальніше кожен етап психологічної підготовки.

1) Завчасне формування готовності до дій у екстремальних ситуаціях передбачає формування "психологічної надійності", тобто таких якостей, як упевненість в собі та своїй підготовленості, у своїх колегах, цілеспрямованість, самостійність при прийнятті рішення, самоволодіння, вміння керувати своїми емоціями та ін. У процесі такої підготовки засвоюються знання про можливі варіанти розвитку напружених ситуацій, їх сутність та адекватні варіанти реагування, набуваються відповідні вміння та навички. Потрібно також знати про причини виникнення і особливості перебігу різновидів екстремальних ситуацій, у тому числі таких масових явищ, як мітинги, демонстрації, панічний та агресивний натовп тощо. Стан готовності визначається правовою освіченістю, правильним розумінням своїх завдань і обов'язків, знанням порядку несення служби та правил застосування зброї і спеціальних засобів. Необхідно навчитися прогнозувати і враховувати ймовірність несприятливого

впливу на психіку таких чинників: наявність великої кількості збуджених людей, емоційний стан яких мимоволі передається працівникам: агресивні чи принижуючі гідність висловлювання та дії окремих громадян, певної групи; провокуючі на несанкціоноване застосування сили; раптовість, неочікуваність ускладнення ситуації; ризик, зумовлюючий небезпеку для здоров'я і життя; підвищена відповідальність за наслідки своїх дій; внутрішній конфлікт між бажанням уникнути небезпеки та необхідністю виконувати професійні обов'язки; страх помилки та покарання за неї.

2) Етап безпосереднього формування готовності до виконання складних завдань полягає в моделюванні умов майбутньої діяльності і створенні так званого "передстартового стану", обговоренні оптимальних дій та їх послідовності. Практика свідчить, що чим точніше й повніше уявлення про наступний розвиток ситуації, тим більш адекватні методи і засоби реагування особа обирає в необхідний момент. Психологічну напруженість особи значно посилює невизначеність та можлива багатоваріантність розвитку ситуації, отже, на цьому етапі набуває особливої значущості своєчасна і якісна (несуперечлива) інформація про перебіг подій, яка в подальшому надасть змогу прийняти правильне рішення. Поряд із відпрацюванням конкретних індивідуальних і спільних дій потрібно приділяти увагу тренуванню навичок сприймання обстановки та змін у ній, прогнозуванню дій супротивника, розподілу та концентрації уваги, оперативному запам'ятовуванню, формуванню емоційної стійкості, впевненості в собі, наполегливості в досягненні мети. Найбільш суттєвими показниками готовності на даному етапі є цілеспрямована змобілізованість особистості, актуалізація досвіду поведінки в аналогічних обставинах, концентрація на завданні та шляхах його реалізації, установка на максимально раціональне спрямування своїх сил на подолання труднощів і досягнення позитивного результату. Стан готовності залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних причин, зокрема, мотивів поведінки та ставлення до вимог наступного завдання і своїх можливостей. Позитивне ставлення спонукає зацікавленість, пізнавальну активність, емоційно-вольовий підйом;

при нейтральному (пасивному) чи негативному ставленні підготовчі дії потребують більшого напруження, оскільки виникає додаткова необхідність у подоланні бар'єрів негативних емоцій. Готовність до дій у напружених ситуаціях на етапі безпосередньої підготовки до виконання складного завдання досягається за рахунок цілеспрямованого та послідовного впливу на працівників за такими напрямками: 1) проведення виховних заходів; 2) обговорення змісту завдання, ознайомлення з обставинами та особливостями майбутніх дій; 3) організація вправ і тренувань; 4) активізація налаштування на успішні дії. При проведенні виховних заходів необхідно акцентувати увагу на залежність загального успіху від згуртованості колективу, точності й своєчасності виконання своїх обов'язків кожним учасником; наголошувати на почутті відповідальності, формувати установку на безумовне виконання поставленого завдання, впевненість в успіху; популяризувати приклади професійної майстерності, взаємовиручки, винахідливості.

3) Виділення етапу підтримання готовності у процесі виконання складного завдання зумовлене швидкоплинними змінами ситуації, виникненням нових труднощів і перепон, до яких потрібно додатково пристосуватися. До того ж, специфіка діяльності працівників правоохоронних органів передбачає інколи тривале чекання небезпеки, яке породжує нудьгу, сонливість, пригнічення або ж надмірне збудження, афективні спалахи. При настанні екстремальної ситуації такі негативні стани призводять до порушення перебігу пізнавальних та емоційно-вольових процесів та настання небажаних результатів. Готовність у процесі виконання складного завдання може підтримуватися за допомогою: 1) управлінського впливу керівника на підлеглих; 2) застосування методів саморегуляції. Ефективність управлінського впливу визначається, передусім, якістю і своєчасністю надходження оперативної інформації. Результати спеціальних досліджень свідчать, що регулярне надходження інформації дозволяє фахівцю протягом тривалого часу перебувати у стані "активного оператора", коли суттєво нівелюється негативний вплив ситуації і зберігається висока працездатність. Окрім того,

суттєве значення має активізація мотивації "на справу", в тому числі й через вплив на групові настрої, установки, цілі та контроль за діяльністю і самопочуттям кожного працівника (вибірковий, фронтальний та ін.).

При виконанні оперативно-службових завдань, коли – діяльність працівника ОВС відбувається в умовах жорстокого дефіциту часу, з максимальним психологічним навантаженням, з необхідністю дій в максимально швидкому темпі не обійтися без таких професійно-важливих якостей як психологічна готовність до діяльності в екстремальних ситуаціях; самостійність; швидкість в оцінці обстановки й здатність діяти на випередження (попередження); здатність швидко орієнтуватися в нових умовах; рішучість і самовладання при діях у складній обстановці. Служба вимагає від працівника ОВС наявності таких професійно-важливих якостей, як стійка увага, увага, володіння правильними уявленнями, що дають можливість прогнозувати розвиток подій, проявляти активність. Здійснення службової діяльності в подібних умовах також вимагає від працівників ОВС забезпечення граничної зібраності, змобілізованості, пильності, уваги, активної роботи думки, упевненості в успіху, стану емоційної рівноваженості. Чим слабкіша професійна підготовка працівників міліції, чим більше вплив стресогенних факторів на особовий склад ОВС, тим більше уваги варто приділяти психологічній готовності працівників ОВС до виконання оперативно-службової діяльності в екстремальних ситуаціях. Напруженість, непідготовленість до діяльності в екстремальних ситуаціях, недостатність часу для відпочинку, погане харчування та матеріально-технічне постачання – потужні фактори, які, накопичуючись, викликають негативні психічні зміни (невротичні реакції, агресивність, апатію, суїцидальні думки) у певної частини працівників ОВС. Необхідно проводити профілактику таких змін, зневага якими можуть стати незворотними, викликати захворювання й привести до втрати підготовленого фахівця для МВС. На мій погляд, професійно-психологічна готовність працівників ОВС до діяльності в екстремальних ситуаціях є результат цілеспрямованого процесу їхнього професійного навчання й виховання під час

службової підготовки. Подальша, всебічна теоретична розробка проблеми психологічної готовності працівників ОВС до виконання службових завдань в екстремальних ситуаціях дозволить розширити сферу застосування отриманих результатів досліджень щодо підвищення ефективності діяльності ОВС взагалі.

Список використаних джерел:

1. Цирфа Г. О. Юридична деонтологія. – К. : Університет "Україна", 2005. – 210 с.
2. Ковальська В. В. Методи прийняття управлінських рішень в ОВС : монографія / В. В. Ковальська. – Х. : ТИТУЛ, 2006. – 279 с.

Ошовська В.В.,
курсант 2-го курсу факультету № 2
навчального взводу ГБ-433
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент
Шинкаренко І.О.

ПСИХІЧНИЙ СТАН ЗАСУДЖЕНОГО ТА ЙОГО АДАПТАЦІЯ

Дослідження психічних станів людини, позбавленої волі, має істотне значення для організації всього процесу виправлення злочинця. Чуйне відношення до внутрішнього світу ув'язненого, особливо до переживань, що виникли під впливом самого факту позбавлення волі, дозволяє виробити психологічно обґрунтовані заходи щодо усунення його деяких негативних і формуванню позитивних психічних станів і тим самим зробити процес виправлення найбільш ефективним. [1]